

Misterioșii iberici

Numele peninsulei locuite de spanioli și portughezi n-are nicio legătură nici cu unii, nici cu ceilalți, ea se numește Peninsula Iberică. De unde această denumire? Opiniile sunt împărțite. După unii istorici ar proveni de la numele latinesc al fluviului ce străbate teritoriul actualei Spanii, Iberus, alias Ebru. După alții, numele s-ar trage de la o populație care, zic ei, s-ar fi stabilit în Andalusia, dar și în Aquitania, în timpul cuceririi romane. Alții împing așezarea ibericilor în peninsula mult mai devreme, cam cu vreo șapte-

ibericilor rămâne însă deschisă tuturor ipotezelor.

Descoperirea **Doamnei din Elche** în provincia Alicante, în localitatea cu același nume de lângă Valencia, în 1897, a stârnit un val de controverse mergând de la atribuirea sculpturii misterioșilor iberici, până la acuzația de fals. Neștiindu-se pe cine anume reprezintă frumoasa figură feminină în piatră, ea a fost botezată ba „regina maură”, ba „Salambo”, după eroina cartagineză din romanul omonim al lui Gustave Flaubert, ba „Carmen”. Cum niciunul dintre aceste nume nu i se potrivea, până la urmă i s-a spus simplu „Doamna din Elche”. Prea frumoasă la chip, prea desăvârșită în execuție, mulți, considerând că vechiul popor al ibericilor nu se putea ridica la înălțimea acelor calități artistice, au afirmat despre sculptură că este un fals

executat de un sculptor valencian de la sfârșitul secolului XIX. Atunci, ca și acum, prejudecățile îi fac pe unii să considere că artistul primitiv era un incapabil, un înapoiat cu mintea de copil, atunci când capodoperele descoperite în peșterile de la Altamira și Lascaux sunt de o calitate artistică excepțională, peștera de la Lascaux a și fost poreclită „Sixtina paleoliticului”. De altminteri, s-a afirmat că și picturile de la Altamira, descoperite de contele de Sautuola pe domeniul său, ar fi opera unui artist modern. Și într-un caz, și în celălalt a trebuit să treacă ani de zile, să curgă fluvii de argumente în favoarea datării lor înainte de a se dovedi cu exactitate proveniența lor. Azi se știe pe baza dovezilor științifice că „Doamna din Elche” e o sculptură iberică datând din perioada de apogeu a acestei civilizații antice, secolul V. Ceea ce nu împiedică aproape ritmic redeschiderea „dosarului” său, ultimul atac datând din 1995.

„Doamna de la Elche” împarte, după mine, celebritatea cu portretul lui Nefertiti. Sunt uimită și supărată pe mine cum de am putut uita de splendoarea asta sculpturală când am alcătuit acel *Top 10 sculpturi*. În 2007, profitând de un mic răgaz de timp în dimineața zilei dinaintea înapoierii la Paris, am dat fuga la Muzeul de Arheologie din Madrid doar pentru a o revedea și a-mi lua rămas bun de la ea. E frumoasă, misterioasă, impunătoare, vederea ei taie răsufllarea. Are un aer straniu, absent, sustras lumii înconjurătoare. Maiestuozitatea se ghicește

în toate cele, de la ținuta capului la linia dreaptă a gâtului, până la spectacolul ineditelor bijuterii care o împodobesc. După chipul frumos, după linia pură a ovalului, după ochii încrustați asemeni celor de la bronzurile grecești, s-ar zice că e înrudită cu sculptura elină. Colierul și cerceii amintesc de asemenea de orfevrăria greacă, dar și de cea orientală. Ce este ciudat în acest portret este parura ce-i acoperă capul care seamănă cu o scufă, dar mai cu seamă podoabele circulare imense și bogat ornamentate care îi acoperă urechile care trimit stilistic la arta... indiană. Pe de altă parte, mulțimea podoabelor de tot felul amintește și de portretele frumoaselor din antica Palmyra. Mai e decelabilă și o influență feniciană. Cu atâtea amestecuri stilistice, nu-i de mirare că portretul „Doamnei din Elche” stârnește atâtea controverse. Oricum, ipoteza falsului cade, căci după cum scria unul dintre specialiștii în arta iberică, Pierre Rouillard, „sculptorul valencian n-ar fi putut dispune la sfârșitul secolului XIX de elementele plastice necesare conceperii ei”. Locul în care a fost descoperită, la mijlocul bandei de pământ costier de două sute de kilometri pe care au trăit cândva misterioșii iberici, o plasează în această artă.

Dincolo de toți și toate, cu chipul frumos și impasibil, cu privirea întoarsă în sine, „Doamna din Elche” refuză să-și dezvăluie identitatea, rămânând în continuare una dintre marile enigme ale artei universale.

M.Ș.V.

opt secole înainte de Hristos și consideră că ibericii făceau parte din grupul indo-european al Popoarelor Mării, cum le spuneau egiptenii populațiilor venite din Asia Mică, Siria - coasta mediteraneană -, Fenicia, Creta și insulele Mării Egee. Amestecul bizar de elemente asiatică cu cele grecești care le caracterizează artă, precum și scrierea înrudită ca aspect cu tipul „linear B”, descoperit de Evans pe plăcuțele de teracotă din palatul de la Cnosos, ambele nedescifrate nici până în ziua de azi, îi plasează pe iberici în acest context asiatico-mediteranean. Informațiile istorice după care imperiul hitit și statul Ugarit s-au prăbușit sub invazia ibericilor întărește ideea prezenței lor în această zonă.

Un element care-i așază pe iberici în zona asiatico-mediteraneană este prezența taurului în plastica lor. De la Persepolis, trecând prin Creta, Egipt, până în peninsula iberică, taurul este omniprezent în cultul religios și artă. Scene cu Mithras ucigând taurul, picturi din palatul de la Cnosos din Creta ce înfățișează acrobații cu tauri, precum și luptele cu tauri așa cum sunt practicate până azi în Spania și sudul Franței, leagă sculpturile iberice de acest cult și-i fixează pe iberici printre Popoarele Mărilor. Se prea poate ca la baza tauromahiei spaniole să stea ritualurile sacre ale ibericilor. Problema provenienței

Se prea poate ca la baza tauromahiei spaniole să stea ritualurile sacre ale ibericilor. Problema provenienței ibericilor rămâne însă deschisă tuturor ipotezelor.

